

Raadsplein besluitvormend

Datum 21 januari 2019

onderwerp	Visie en Programmaplan Topinnovatiecentra
portefeuillehouder	René de Heer
informant	Janssen, Geert (2092)
medeopstellers	
afdeling	Proces- Programma- en Projectmanagement
bijlagen	Voorstel: Beslisnota Visie en Programmaplan Topinnovatiecentra Bijlage: 1. Visie Topinnovatiecentra Bijlage: 2. Programmaplan Topinnovatiecentra Bijlage: Korte terugblik debatronde d.d. 07-01-2019- Visie en Programmaplan Topinnovatiecentra

Voorgesteld besluit raad

1. in te stemmen met de Visie Topinnovatiecentra (bijlage 1):
 - A. Met als ambitie het creëren van hoogwaardige technologische broedplaatsen met een scherp innovatief profiel en grote aantrekkingskracht en uitstraling, thuisbasis van gerenommeerde innovatieve en internationale bedrijven en veelbelovende startups
 - B. Met als doel om topinnovatiecentra te creëren met een hoge mate van aantrekkingskracht voor nieuwe bedrijvigheid en een hoge mate van samenwerking in multiple-helix verband
 - C. hiervoor 11 succesfactoren en 5 condities te hanteren;
 - D. hiervoor, afhankelijk van de specifieke situatie van het innovatiecentrum, vier verschillende rollen als gemeente te hanteren;
 - E. de capaciteits- en financiële inzet (ambtelijke capaciteit, indirecte investeringen en directe investeringen) te baseren op de mate van ontwikkeling en potentie naar een topinnovatiecentrum
2. kennis te nemen van het Programmaplan Topinnovatiecentra (bijlage 2) met vier actielijnen om te komen tot uitvoering van de Visie Topinnovatiecentra;

Beslisnota voor de raad

Datum 2 november 2018

Openbaar

Onderwerp Visie en Programmaplan Topinnovatiecentra
Versienummer 1.0

Portefeuillehouder R.E. de Heer
Informant Geert Janssen
Afdeling Project-, Programma- en Procesmanagement
Telefoon (038) 498 2092
Email G.Janssen@zwolle.nl

Financiële gevolgen

Betreft doel 5.1.1 We versterken de werkgelegenheid door het creëren van een concurrerend en toekomstbestendig vestigingsklimaat voor bedrijven en instellingen
Begroting wijzigen Nee
Dekking ten laste van n.v.t.

Bijlagen

1. Visie Topinnovatiecentra
2. Programmaplan Topinnovatiecentra

De raad wordt voorgesteld te besluiten om:

1. in te stemmen met de Visie Topinnovatiecentra (bijlage 1):
 - A. Met als ambitie het creëren van hoogwaardige technologische broedplaatsen met een scherp innovatief profiel en grote aantrekkingskracht en uitstraling, thuisbasis van gerenommeerde innovatieve en internationale bedrijven en veelbelovende startups
 - B. Met als doel om topinnovatiecentra te creëren met een hoge mate van aantrekkingskracht voor nieuwe bedrijvigheid en een hoge mate van samenwerking in multiple-helix verband
 - C. hiervoor 11 succesfactoren en 5 condities te hanteren;
 - D. hiervoor, afhankelijk van de specifieke situatie van het innovatiecentrum, vier verschillende rollen als gemeente te hanteren;
 - E. de capaciteits- en financiële inzet (ambtelijke capaciteit, indirecte investeringen en directe investeringen) te baseren op de mate van ontwikkeling en potentie naar een topinnovatiecentrum
2. kennis te nemen van het Programmaplan Topinnovatiecentra (bijlage 2) met vier actielijnen om te komen tot uitvoering van de Visie Topinnovatiecentra;

Datum 2 november 2018

Inleiding

De economie verandert. Technologieën ontwikkelen zich razendsnel, robots nemen werk uit handen en creëren nieuw werk, de vaste baan van vroeger is flexibel geworden. Innovatie van product en arbeid staat centraal. Economische groei en nieuwe banen geven de samenleving toekomstperspectief. Gelijktijdig maken we ons zorgen over de toekomst van de aarde waar wij op leven. Klimaatveranderingen leiden tot droogte én wateroverlast, de beschikbaarheid van grondstoffen vermindert en grondstoffen moeten worden hergebruikt, alternatieve energiebronnen zijn noodzakelijk en de gezondheid van en de zorg voor mensen staan onder druk.

Het is deze balans tussen economische groei en sociale leefbaarheid waar (de regio) Zwolle al jaren goed in is: zowel economische top regio als groenste stad van Europa (2006) en Fietsstad (2014). We willen ook in de toekomst een leefbare en economisch krachtige stad en regio blijven. Eén van de antwoorden op deze vraag ligt nu voor u: investeren in topinnovatiecentra. In deze topinnovatiecentra komt de ontwikkeling naar een nieuwe economie (innovatie) samen met het opleiden van onze toekomstige beroepsbevolking (human capital). Start-ups en nieuwe bedrijvigheid geven antwoord op vragen over de toekomst van de aarde: circulaire economie, klimaatadaptatie, energietransitie, zorg.

In de Perspectiefnota 2018 – 2022 en in het coalitieakkoord worden Topwerklocaties (& Human Capital) als strategische opgave benoemt. De term Topwerklocaties is in het voorliggende stuk vervangen door de term Topinnovatiecentra. De provincie Overijssel gebruikt namelijk de term Topwerklocatie ook voor één van haar programma's. Dezelfde term, met een verschillende focus, zorgt voor verwarring bij de verschillende stakeholders in de regio. Daarom hebben wij ervoor gekozen om het Zwolse programma voortaan aan te duiden met de term 'Topinnovatiecentra'.

Vanaf begin dit jaar is gewerkt aan de voorliggende Visie en Programmaplan Topinnovatiecentra. Zowel binnen de organisatie van de gemeente Zwolle als daarbuiten zijn vele gesprekken gevoerd over wat het concept Topinnovatiecentra inhoudt, hoe de huidige innovatiecentra er uit zien en hoe de ontwikkeling naar topinnovatiecentra verder vorm gegeven kan worden. Dit is verwerkt in bijgevoegde documenten. Op dit moment zijn de volgende innovatiecentra benoemd: Polymer Science Park (PSP, Kunststofftechnologie), Health Innovation Park (HIP, Health), Climate Campus (CC, Klimaatadaptatie) en het Enexis-terrein (Enexis, Energie)¹.

Beoogd effect

De Visie en het Programmaplan hebben tot doel om meer expliciet richting en invulling te geven aan het concept topinnovatiecentra en meer samenhang te brengen in de tot op heden organische groei van de verschillende centra. De Visie en het Programmaplan moeten leiden tot:

1. Het krachtig en in samenhang ontwikkelen c.q. versnellen van de groei van de onderscheiden topinnovatiecentra;
2. Het vormen van een afwegingskader en handvat voor (gemeentelijke) inbreng en beslissingen voor de topinnovatiecentra;
3. Het versterken van een integrale aanpak van en tussen de 6 strategische opgaven van de gemeente samen met de onderscheiden topinnovatiecentra waar dat mogelijk en gewenst is;
4. Het ontwikkelen van een (programmatische) aanpak om deze doelen te bereiken in netwerksamenwerking binnen de gemeente en samen met de partners van de gemeente;

¹ Oorspronkelijk zou er in samenwerking met Enexis één topwerklocatie voor Klimaat & Energie komen. Vanwege verschil in snelheden van ontwikkeling is besloten om parallel aan elkaar te werken aan een topwerklocatie Klimaat (Climate Campus) en een topwerklocatie Energie (Enexis). Mogelijk dat in een later stadium beide topwerklocaties alsnog worden samengevoegd.

Datum 2 november 2018

Hoewel het programma op dit moment vanuit de gemeente Zwolle is opgesteld, is het de intentie dat dit programma een regionale uitwerking krijgt, gedragen door de multiple-helix² partijen.

De ambitie van de visie is het creëren van *hoogwaardige technologische broedplaatsen met een scherp innovatief profiel en grote aantrekkingskracht en uitstraling, waar gerenommeerde innovatieve en internationale bedrijven en veelbelovende startups hun thuisbasis hebben*. Het programma Topinnovatiecentra heeft tot doel het creëren van topinnovatiecentra met een hoge mate van aantrekkingskracht voor nieuwe bedrijvigheid én een hoge mate van samenwerking tussen de multiple-helix partners.

Argumenten

1.1. De diverse topinnovatiecentra passen binnen de ambities van de Regio Zwolle

De Regio Zwolle heeft het rapport 'Regio Zwolle stapt over eigen grenzen - de beweging naar meer slagvaardigheid' opgesteld. Op basis van vijf thema's, waaronder Economie, Menselijk Kapitaal en Energie (Energietransitie, Klimaatadaptatie en Circulaire Economie) wil de Regio Zwolle deze stap zetten. Voor het thema Economie heeft de Economic Board de *Economische agenda Regio Zwolle 2018 – 2022* vastgesteld. De nieuwe economische agenda focust zich allereerst op de sectoren die vanuit de vorige economische agenda bewezen succesvol waren: kunststoffen, health en agri-food. Daarnaast geeft de nieuwe agenda extra aandacht aan sectoren die voor de regio belangrijk en veelbelovend zijn, zoals logistiek, vrijetijdseconomie en e-commerce. Zowel de thema's van de Regio Zwolle als de economische agenda sluiten hiermee aan op de vier innovatiecentra die in Zwolle zijn gelegen: PSP en HIP via de economische agenda, Climate Campus en Enexis via het thema Energie.

1.2. Het thema Topinnovatiecentra is één van de strategische opgaven van de gemeente Zwolle

De gemeente Zwolle heeft in 2017 haar ambitie voor de komende jaren in zes strategische opgaven benoemd. Eén van die opgaven is de ontwikkeling van Topinnovatiecentra (samen met Human Capital). Ook in het coalitieakkoord (2018-2022) wordt vastgehouden aan deze strategische opgave:

"Wij willen onze positie als economische topregio de komende jaren behouden en waar mogelijk versterken. Dat doen we door te investeren in zaken die de economische structuur sterker en toekomstbestendiger maken. Zoals energietransitie, klimaatadaptatie, circulaire economie, bereikbaarheid, digitalisering, topwerklocaties [topinnovatiecentra] en de human capital-agenda."

1.3. Investeren in topinnovatiecentra is van belang voor versterking van de economie en een toekomstbestendige beroepsbevolking

Investeren in topinnovatiecentra is van belang om in te spelen op een sterk veranderende en meer dynamische economie door onder andere technologisering, robotisering en flexibilisering. Door te investeren in topinnovatiecentra wordt de (regionale) economie versterkt en de beroepsbevolking opgeleid voor de nieuwe economie.

² Het gaat hierbij om Ondernemers, Onderwijs, Onderzoek, Overheid eventueel aangevuld met andere partijen zoals Inwoners, Maatschappelijke Organisaties, Consumenten.

Datum 2 november 2018

1.4. Ingezet wordt op topinnovatiecentra met een hoge mate van aantrekkingskracht voor nieuwe bedrijvigheid en een hoge mate van samenwerking in multiple-helix verband

Deze hoogwaardige technologische broedplaatsen kunnen succesvol zijn door op een fysieke locatie de focus te hebben op R&D en/of kennisintensieve activiteiten, in aanwezigheid van manifeste kennisdragers en met een actieve open innovatie. Een potentieel succes is mede afhankelijk van elf succesfactoren³ en onder vijf condities⁴.

Een succesvol topinnovatiecentrum heeft een hoge mate van aantrekkingskracht voor nieuwe bedrijvigheid en een hoge mate van samenwerking in multiple-helix verband.

1.5. Op basis van een quickscan liggen er grote opgaven voor de ontwikkeling van de innovatiecentra

Wij hebben op basis van gesprekken een quickscan gemaakt van de vier huidige innovatiecentra om te kijken in welke mate zij voldoen aan de succesfactoren en welke belangrijkste opgaven er op dit moment liggen:

- Voor PSP geldt dat het oplossen van het ruimtegebrek, invulling geven aan de governancestructuur en het versterken van het vestigingsklimaat als belangrijkste opgaven. PSP heeft de potentie om uit te groeien tot een volwaardige topinnovatiecentrum.
- Voor HIP geldt het bepalen van haar visie en doelstelling en het op orde brengen van haar governance als belangrijkste opgaven. HIP heeft de potentie om zich verder te ontwikkelen tot topinnovatiecentrum.
- Voor Enexis zijn de belangrijkste opgaven het bepalen van de focus, het op orde brengen van de faciliteiten en het aantrekken van bedrijven. Enexis zal moeten bewijzen of zij de potentie heeft om door te ontwikkelen tot topinnovatiecentrum.
- De Climate Campus staat voor de vraag hoe invulling gegeven kan worden aan de economische potentie als topinnovatiecentrum en in het verlengde daarvan de realisatie van een fysieke locatie. Climate Campus zal moeten bewijzen of zij de potentie heeft om door te ontwikkelen tot topinnovatiecentrum.

Door verschil in de looptijd van de diverse innovatiecentra is het ene innovatiecentrum verder in haar ontwikkeling dan het andere innovatiecentrum.

1.6. Ontwikkeling naar topinnovatiecentra kan niet zonder een bepaalde mate van ondersteuning door de overheid

Bij veel van de meest radicale, revolutionaire innovaties, bijvoorbeeld de spoorwegen, internet of nanotechnologie, zijn de vroegste en meest kapitaalintensieve investeringen terug te voeren op de overheid.⁵ Het was de overheid die investeerde in innovaties waar durfkapitalisten niet de moed voor hadden. De overheid is bereid te investeren op gebieden waar de risico's en de kans op falen hoog

³ Aanwezigheid kennisdragers, Onderzoeksfaciliteiten, Ecosysteem open & shared innovatie, Kritische massa / 'place to be', Hoogwaardige locatie, Talent, Ondernemerschap & financiering, Adequate huisvesting, Marketing & Acquisitie, Duidelijke visie, Organisatie & Management (Buck Consultants International)

⁴ Hanteren van een scherpe en robuuste gezamenlijke focus, bewaken van de focus, tijd nemen en geduld organiseren voor ontwikkeling, zorgen voor een aantrekkelijk woon- en vestigingsmilieu, aanwezigheid van sterk leiderschap in de regio (STEC-groep & gesprekken met stakeholders en campussen in Nederland)

⁵ Door hoogleraar Economie (University of Sussex) Mariana Mazzucato aangetoond in haar boek: *De ondernemende staat – Waarom de markt niet zonder overheid kan*

Datum 2 november 2018

zijn, waar het aankomt op geduld en waar het lagere verwachtingen koestert ten aanzien van toekomstige rendementen. Vaak gaat het om investeringen met een onrendabele top. Dat is ook de reden om in Zwolle als overheid te investeren in de broedplaatsen van innovatie.

Wij zien voor de gemeente als initiatiefnemer van de visie op topinnovatiecentra vier rollen bij de topinnovatiecentra weggelegd:

- Facilitator → bijv. begeleiding proces
- (mede) Beleidsbepaler → bijv. vaststelling bestemmingsplannen
- Ontwikkelaar → bijv. ontwikkeling openbare ruimte
- Investeerder → bijv. investering in huisvesting of faciliteiten

Naast deze vier rollen, heeft de gemeente als belanghebbende vanuit andere programma's of beleidsvelden een rol. Hierbij kan de gemeente optreden als opdrachtgever, co-creator of deelnemer. Voorbeelden hiervan zijn de ontwikkeling van de plastic road (fietspad in Spoorzone/Assendorp), het project Berkum Energieneutraal of Senshagen.

2.1. Om tot uitwerking van de visie te komen en de opgaven van de innovatiecentra aan te pakken is via vier actielijnen een plan van aanpak opgesteld

Op basis van het concept topinnovatiecentra en de quickscan zien wij vier actielijnen die via verschillende tafels worden uitgewerkt:

- Actielijn I.** Vaststellen van een gezamenlijke ambitie en agenda topinnovatiecentra, door multiple-helix partijen in de Economic Board Regio Zwolle
- Actielijn II.** Vaststellen van opgaven en plan van aanpak per innovatiecentrum, door de multiple-helix partijen van het innovatiecentrum
- Actielijn III.** Aansluiting bij (inter)nationale ontwikkelingen, door de Regio Zwolle en de gemeente Zwolle
- Actielijn IV.** Verbinden van de strategische opgaven met de innovatiecentra, door de gemeente Zwolle

Risico's

Investeren in succesvolle topinnovatiecentra betekent voor een overheid investeren met geduld en een lange termijn financieringsconstructie. Op dit moment zijn alleen voor 2018 en 2019 capaciteit en middelen beschikbaar. Ook de incidentele middelen (€ 1.000.000) zijn beperkt, mede gelet op de investeringen die gepland staan bij PSP. Onzekerheid van financiering van een innovatiecentrum heeft een remmende werking op de ontwikkeling van dat innovatiecentrum. Het risico is stilstand of zelfs achteruitgang.

In de komende maanden wordt gewerkt aan voorstellen over de financiering van de innovatiecentra, zodat hierover bij de Perspectiefnota 2019 een besluit kan worden genomen.

Financiën

Voor de vier rollen van de gemeente is voor 2018 en 2019 twee keer € 250.000 beschikbaar, met een reserve van € 110.000 uit eerdere jaren (werkbudget). Daarnaast is in 2017 besloten om incidentele

Datum 2 november 2018

middelen vanuit het Stadsontwikkelfonds beschikbaar te stellen wanneer er sprake is van investeringen in de innovatiecentra (investeringsbudget). Dit is herbevestigd bij de begroting 2019.

In onderstaande tabel is de globale begroting voor het te besteden budget weergegeven.

Begrotingsjaar	2018	2019
Budget uit eerdere jaren	€ 110.000	€ 90.000
Budget in begroting	€ 250.000	€ 250.000
totaal beschikbaar budget	€ 360.000	€ 340.000
Capaciteit gemeente Zwolle	€ 160.000	€ 200.000
Inzet derden	€ 20.000	€ 40.000
Onderzoek	€ 25.000	€ 45.000
Reeds toegezegde subsidie	€ 65.000	€ 55.000
Totaal	€ 270.000	€ 340.000
<i>Saldo budget</i>	<i>€ 90.000</i>	<i>€ 0</i>

De capaciteit van de gemeente Zwolle wordt ingezet voor de programmamanager, projectleiders en verdere ambtelijke ondersteuning. De inzet van derden en onderzoek betreft ondersteuning bij het proces en het zo nodig uitvoeren van onderzoeken.

Voorgesteld wordt om het beschikbare budget op drie manieren in te zetten:

1. Inzet van (ambtelijke) capaciteit
2. Inzet indirecte investeringen (bestemmingsplan / openbare ruimte / subsidie)
3. Inzet directe investeringen (huisvesting, faciliteiten)

De financiële inzet wordt gebaseerd op de mate van ontwikkeling naar een topinnovatiecentrum. Hoe verder het innovatiecentrum in haar ontwikkeling is en haar bestaansrecht heeft bewezen, hoe meer financiële en ambtelijk inzet, voor zover nodig, wordt gepleegd.

Bij de PPN 2019 zullen voorstellen worden gedaan voor (structurele) financiële inzet op het programma Topinnovatiecentra.

Communicatie

De voorliggende Visie en het Programmaplan is tot stand gekomen na vele gesprekken, zowel binnen de organisatie van de gemeente Zwolle als met personen daarbuiten.

Er is gesproken met de stakeholders (multiple helix) van de innovatiecentra. Doel van die gesprekken was om inzicht te krijgen in de ambities van de stakeholders met betrekking tot de topinnovatiecentra. En welke opgaven en welke rol zij zien voor zichzelf en voor de gemeente.

Ook is een aantal campussen in het land bezocht: High Tech Systems Park (Hengelo), The Hague Security Delta (Den Haag), Dutch Innovation Park (Zoetermeer), Automotive Campus (Helmond), Pivot

Datum 2 november 2018

Park (Oss). Die gesprekken hebben inzicht gegeven in wat voor de desbetreffende campussen belangrijke randvoorwaarden zijn geweest om te kunnen groeien.

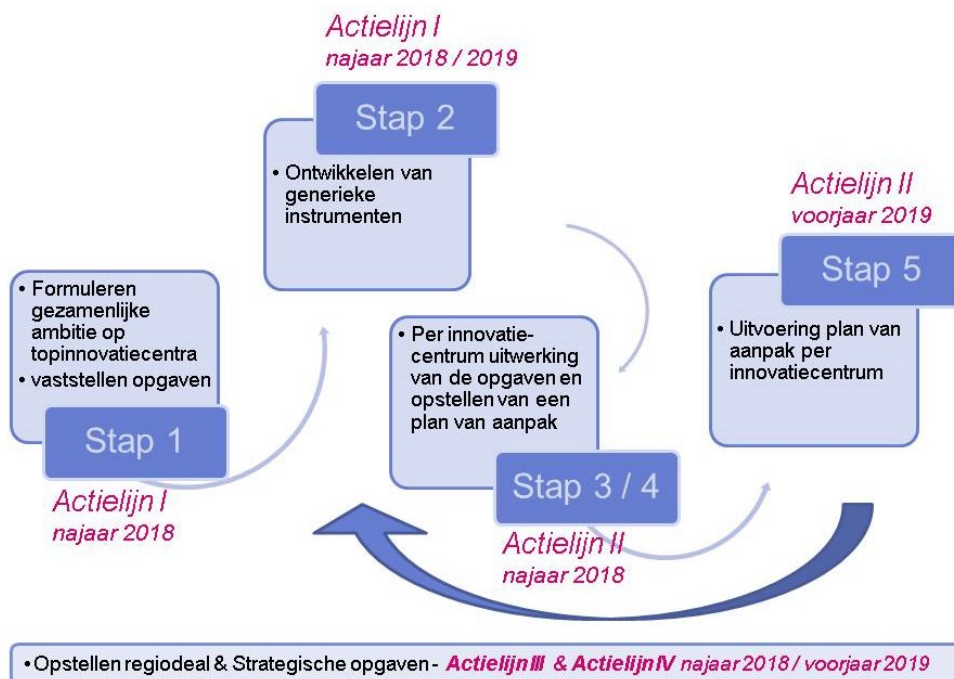
De visie is gepresenteerd aan de Economic Board Regio Zwolle (25 september), verdere bespreking van de visie en de relatie met de economische agenda van de Regio Zwolle vindt plaats in de Economic Board van 27 november.

De stakeholders kunnen in grote lijnen instemmen met de visie en het programmaplan.

Vervolg

Op basis van de vier genoemde actielijnen wordt de komende maanden, na besluitvorming door het college, het volgende proces ingezet (zie figuur 1):

De actielijnen I & II bestaan uit vijf stappen die globaal in het najaar van 2018 en het voorjaar van 2019 worden gezet. De actielijnen III & IV vinden in dezelfde periode plaats. De planning is afhankelijk van de uitkomsten per stap en de specifieke situatie per innovatiecentrum.

Figuur 1 - Planning actielijnen

Openbaarheid

Openbaar

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

mevrouw mr. I. Geveke, secretaris

Datum 2 november 2018

besluit

Zwolle

Jaargang 2019
Kenmerk 48413
Onderwerp Visie en Programmaplan Topinnovatiecentra

De raad van de gemeente Zwolle;

Gelezen het voorstel van burgemeesters en wethouders, d.d. 13-11-2018

besluit:

Aldus besloten in de openbare vergadering van 21 januari 2019,

de voorzitter,

de griffier,